

mednarodno priznanih človekovih pravic in državljanskih svoboščin, ki jih Jugoslavija žal tudi še ni vseh ustavno priznala, zanemarili enakopravnost in enakovrednost narodov kot konstitutivnih subjektov Jugoslavije kot federacije. Jugoslavija kot federacija verjetno lahko trajno obstane samo, če bomo vsi Jugoslovani priznali, da se demokratičnost v Jugoslaviji izpričuje na dveh ravneh. Najprej gotovo na ravni razmerij med posamezniki oziroma med posameznikom in državo, se pravi predvsem na ravni človekovih pravic in svoboščin ter pooblastil države kot upravopolitične skupnosti in nato na ravni mednacionalnih odnosov, kajti konstitutivni subjekti jugoslovenske federacije so, kot rečeno, narodi Jugoslavije. To dejstvo se je v štiridesetih in toliko letih, kar obstaja »druga Jugoslavija«, očitno še premalo vtisnilo v zavest nekaterih zelo glasnih »Jugoslovanov« in le tako je mogoče, da pooblaščen predstavniki in visoki funkcionar sile, ki samo sebe označuje kot napredno, humano in integrativno silo v Jugoslaviji, razume kot nevljudno zahtevo po tem, da se na procesu v Ljubljani, kjer se sodi Slovincem, uporablja slovenski jezik. Zame je bila prav ta izjava ena najhujših, kar jih je bilo izrečenih ali zapisanih na procesu oziroma v zvezi z njim. Za oficirja JLA, ki je povrh vsega najvišji vojaški sodnik na ozemlju republike Slovenije, preprosto ni več vljudno, če se sklicuješ na pravico do materinega jezika oziroma na to, da si Slovenec. In nič manj zlovesče ni to, da skušajo najvišji vojaški organi njegovo odločitev in s tem tudi njegovo kvalifikacijo Demšarjeve zahteve na vse mogoče načine opravičevati.

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Dvojna številka reških Dometov pri naša razpravo o reškem obdobju pesnika Antuna Mihanovića, književnega ustvarjalca iz dobe ilirizma, ki je prijateljaval tudi z Jernejem Kopitarjem. Razpravo je napisal Goran Kalogjera. Dragomir Babić piše o pesniški zbirki z naslovom *Domorodni glasi*, ki jo je sredi prejšnjega stoletja napisal hrvaški pesnik Mirko Bogović. Leopoldina Veronika Banaš je napisala prispevek z naslovom *Janez Trdina in Reka*. Banaševa je o Trdinovem dvajstletnem bivanju na Reki med drugim zapisala: »Trdina je kritično opazoval vsa dogajanja, zapisoval, pisal... Članke in razprave je pisal v slovenskem in hrvaškem jeziku ter jih objavljaval v slovenskih in hrvaških listih, beležke in gradivo za spomine in portrete pa je oblikoval, ko je bil upokojen in se je vrnil v Slovenijo... Na Reki je Trdina prijateljaval z nizom pomembnih hrvaških javnih delavcev, najgloblje prijateljstvo pa se je razvilo med njim in Franom Kurelcem, književ-

nikom, jezikoslovcem, ustanoviteljem lingvistične, tako imenovane »reške šole« (Veber – Tkalčević). Trdina se je prav tako družil z uglednimi reškimi meščani in prišleki (v Hrvaški čitalnici, Kasiinu, v reških gostilnah, kjer so se hranili in zaradi druženja sestajali državni uradniki in profesorji, ki na Reki niso imeli svojih družin). Trdina je kot zgodovinar, geograf in filolog opazoval življenje ljudi in vzpostavljaval stike s preprostimi ljudmi – delavci, ribiči, kmeti, in sicer ne le na Reki, ampak tudi v mestih v bližnji in daljnji reški okolici na malone vsakodnevni izhodi in sprehodih. Pogosto je s prijatelji odhajal ali, kakor pravi, delal ekspedicije v niz primorskih mest, krajev v Istri, na otoke in do Gorskega kotarja. Janez Trdina je najraje in dosti svojega prostega časa preživel s svojimi učenci,« piše med drugim Leopoldina Veronika Banaš v reških Dometih.

Rafo Bogišić piše v 9. številki zagrebskega Foruma o Ivanu Gunduliću, enem

največjih hrvaških (dubrovniških) pesnikov, čigar 350-letnica smrti mineva letos, prihodnje leto pa bodo slavili 400-letnico njegovega rojstva. O arhaizmi in neologizmi piše v razpravi z naslovom *Jezik in globina časa* Radoslav Katičič. Objavljeno je tudi predavanje *Beseda o pesniški besedi*, ki ga je imel Ante Šoljan slušateljem jugoslavistike na zagrebškem vseučilišču.

*

V 11. številki skopskega Spektra piše Fanija Popova o hudomušnih pesmih iz znamenitega *Zbornika bratov Miladinov* (ki ga imamo tudi v slovenskem prevo-

du). Katica Čulavkova piše o kontinuiteti v makedonski literarni zgodovini, pri tem je poiskala nekatere literarnozgodovinske in teoretično metodološke vzporednice. Vera Stojčevska Antić je napisala sestavek ob uvodu v poetiko makedonske srednjeveške književnosti.

*

Dimitar Solev piše v dvojni številki (5–6) skopskih Razgledov, objavil je tri krajše pripovedi, novelo z naslovom *Petko* pa je prispeval Stojan Petkovski. *Pesniška vertikala o nemiru* je naslov ocene, ki jo je napisal Vele Smilevski o pesniški zbirki Slavka Janevskega *Pasje hoste*.

Aforizmi

J. Mrkalj-
Kadmus

Samoljublje je grenko zdravilo osamljenosti.

*

Dokaj zmotno je, če mislimo, da se moramo začeti oglašati samo takrat, kadar na nas močno pritisnejo.

*

Moj največji notranji sovražnik je moj drugi jaz.

*

Tovariši, nikoli nismo bili enakopravni pri bogatenju.

*

Ko smo najbolj podobni sami sebi, smo za druge neznosni.

*

Če se partija loči od oblasti, kdo bo poskrbel za pravično delitev premoženja?

*

Z iskanjem kompromisov vedno pridemo do napačne slike upanja.

*

Obljubljali so nam nebesa in zemljo, zase so obdržali zemljo, morje in otoke, nam pa še verjeti v nebesa ne pustijo.

*

Sedanost najbolj demantira naše najboljše preroke iz polpreteklosti.

*

O bog, naj me spomin zapusti, ko bom začel pisati memoare.